

VISIE 2050

LANGE-
TERMIJN-
STRATEGIE

Vlaanderen
verbeelding werkt

Op basis van die megatrends heeft de Vlaamse Regering in maart 2016 haar nieuwe toekomstvisie voor Vlaanderen gelanceerd: 'Visie 2050: een langetermijnstrategie voor Vlaanderen'.

Om voorbereid te zijn op de maatschappelijke uitdagingen van de toekomst, moet een overheid de nu al zichtbare veranderingsprocessen of megatrends begrijpen en in kaart brengen. Op basis van die megatrends heeft de Vlaamse Regering in maart 2016 haar nieuwe toekomstvisie voor Vlaanderen gelanceerd: 'Visie 2050: een langetermijnstrategie voor Vlaanderen'. Die langetermijnstrategie toont een visie voor een sterk, sociaal, open, veerkrachtig en internationaal Vlaanderen, dat welvaart en welzijn creëert op een slimme, innovatieve en duurzame manier en waarin iedereen meetelt.

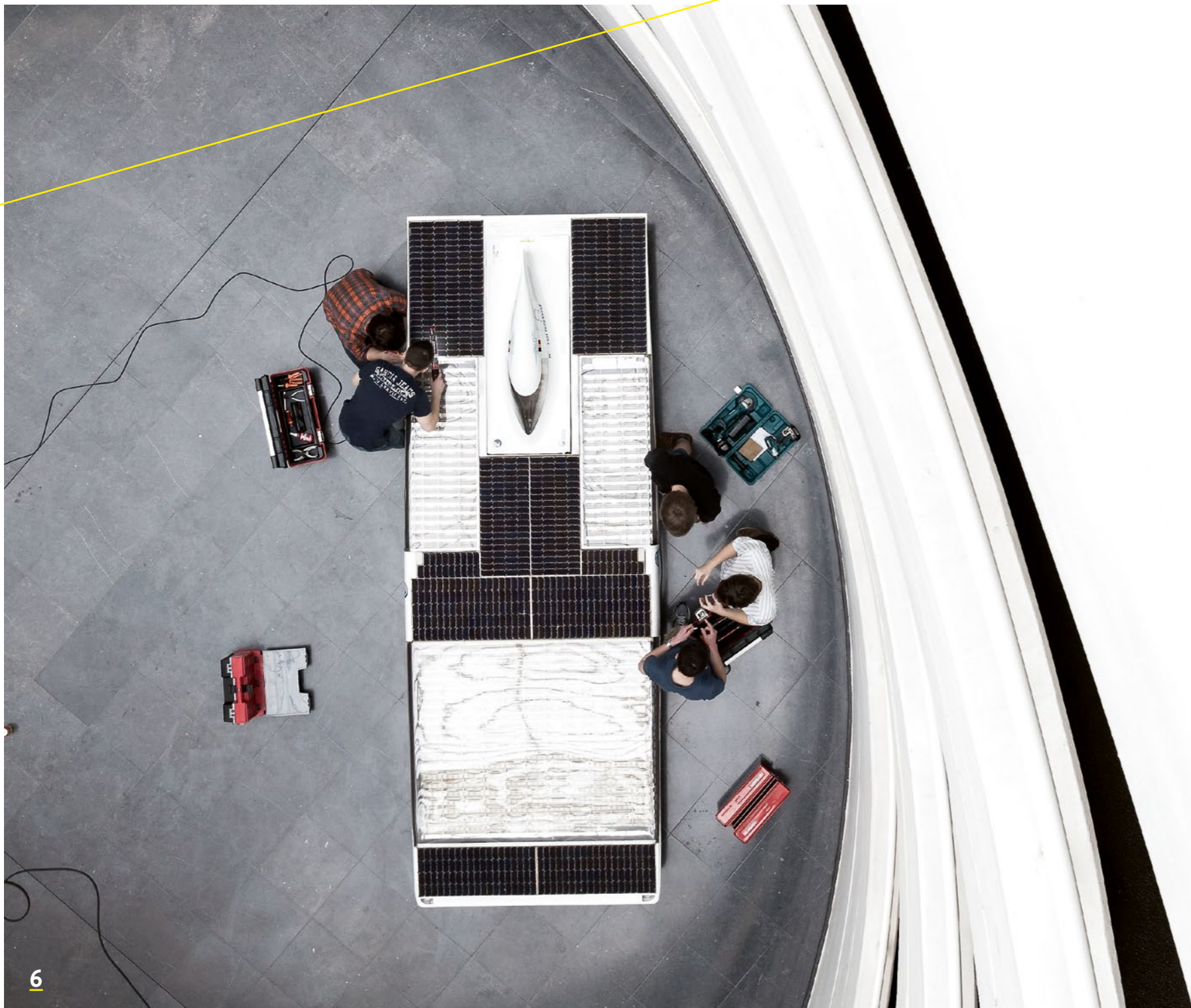
Visie 2050 tekent een langetermijnbeleid uit dat een antwoord biedt op kansen en uitdagingen die in de toekomst op Vlaanderen afkomen. Het doel ervan is de transformaties (transities) die onze samenleving nodig heeft, te versnellen. Dat vereist fundamentele systeeminnovaties in onze manier van wonen, werken en leven. Innovatie kan zowel een bron zijn van maatschappelijke uitdagingen (op technologisch, sociaal, ecologisch, economisch en institutioneel vlak), als een mogelijk antwoord daarop.

Duurzaamheid vormt een belangrijke leidraad in de toekomstvisie voor Vlaanderen. Visie 2050 geldt ook als derde Vlaamse Strategie Duurzame Ontwikkeling (VSDO). Om die visie kracht bij te zetten, heeft de Vlaamse Regering zeven transitieprioriteiten geselecteerd waarop ze bij uitstek wil inzetten. Die prioriteiten zullen over de beleidsdomeinen heen worden uitgevoerd, in samenwerking met vernieuwers, ondernemers en stakeholders. Die samenwerking zal nieuwe mogelijkheden voor burgers, organisaties en bedrijven creëren.

1

**BELEIDS-
CONTEXT**

We leven in een wereld die constant verandert. Goederen, kapitaal, jobs, kennis en data bewegen sneller dan ooit. In onze hypergeconnecteerde maatschappij verandert ook de manier waarop lokale gemeenschappen, regio's en naties vooruitgang en welvaart creëren. Het is essentieel dat een overheid de impact van een aantal megatrends begrijpt zodat ze een beleid kan ontwikkelen dat toekomstige maatschappelijke veranderingen efficiënt aanpakt. We kijken naar deze trends niet enkel als bedreigingen maar ook als kansen om de maatschappij op een toekomstgerichte manier vorm te geven. Daarom heeft de Vlaamse Regering een toekomstvisie voor Vlaanderen ontwikkeld.

Vlaanderen staat niet alleen in het uittekenen van een langetermijnbeleid: ook andere overheden, regeringen, internationale organisaties, grote bedrijven, NGO's ... maken werk van toekomstplannen en langetermijnstrategieën, vaak met het tijdsperspectief 2050. 2050 is geen onvoorstelbaar verre toekomst: het is het jaar waarin iemand die vandaag geboren wordt, 35 jaar zal zijn. Een ruimer tijdsperspectief plaatst de vraagstukken die ons nu bezighouden in een ander licht. Een beleid met de blik op de toekomst kan daarom mee voor de nodige omslag zorgen en Vlaanderen voorbereiden op disruptieve veranderingen.

De meeste megatrends op lange termijn zijn nu al zichtbaar: de groei van de wereldbevolking, de verstedelijking, de vergrijzing, de klimaatverandering, de toenemende vraag naar energie en water, de digitalisering, de diverse en geïndividualiseerde samenleving, de ongelijkheid op het vlak van welzijn en welvaart enzovoort. Het zijn thema's die niet alleen nu, maar ook nog de volgende jaren het politieke en maatschappelijke debat zullen beheersen. Moeilijker in kaart te brengen is de impact van die trends op een bepaalde regio of op een bepaald beleidsdomein. Een aantal innovaties zoals lab-on-chiptechnologie, nanorobotica, het internet der dingen of kunstmatige intel-

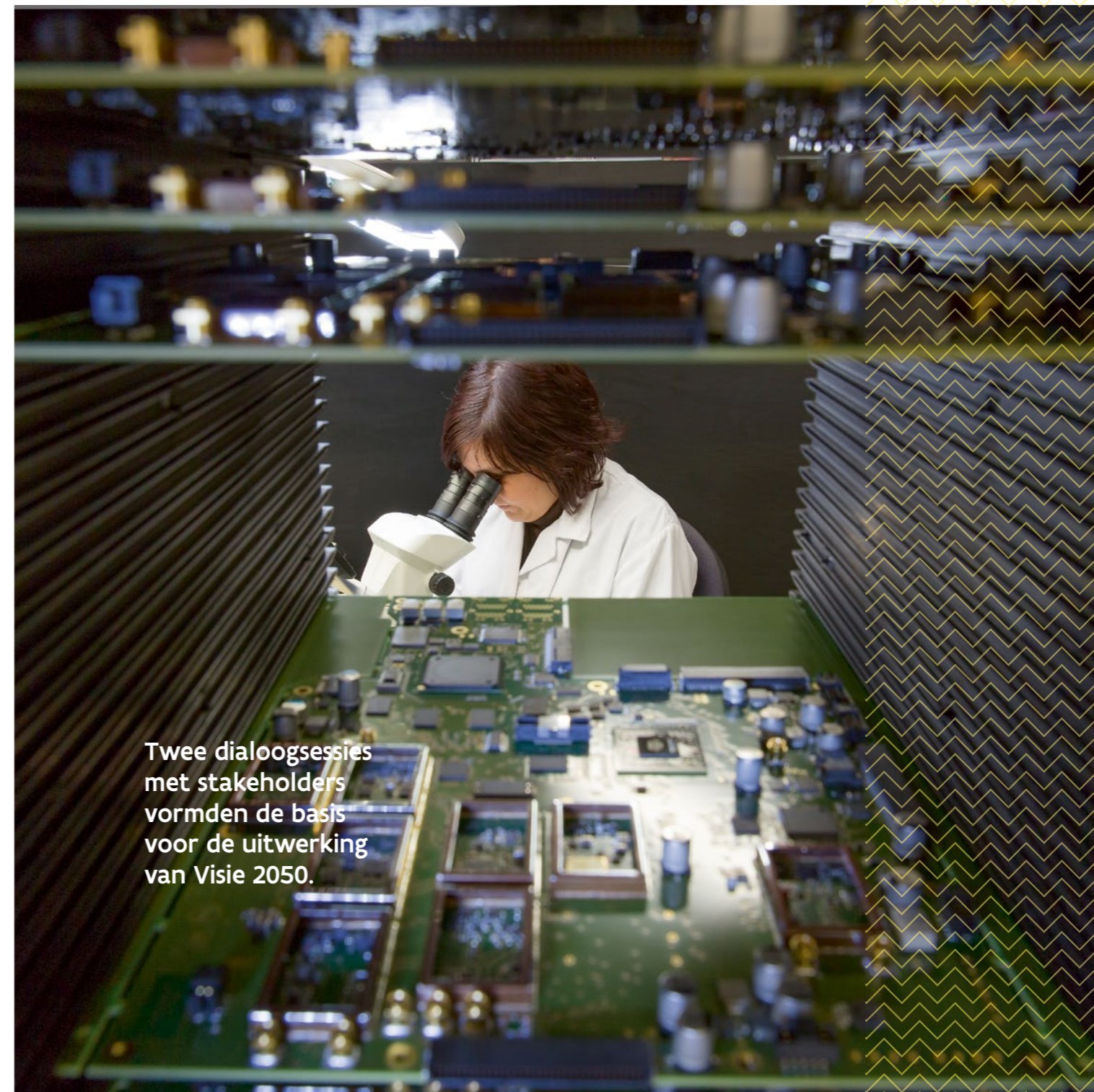
Voor organisaties of overheden vormen die disruptieve veranderingen een bijzondere uitdaging.

ligentie kunnen maatschappelijke en economische systemen tot in de kern transformeren. Voor organisaties of overheden vormen die disruptieve veranderingen een bijzondere uitdaging. De kernvraag daarbij is hoe een overheid daar wendbaar op in kan spelen en zo op lange termijn kan bijdragen aan de vooruitgang en het welzijn van de burger.

In 2015 werd een literatuurstudie uitgevoerd om de relevante megatrends en hun impact op Vlaanderen te identificeren. Die trendanalyse vormt het eerste onderdeel van Visie 2050 en beschrijft de volgende ontwikkelingen:

- **demografische trends:** bevolkingsgroei, vergrijzing en verjonging, migratie;
- **wetenschappelijke en technologische trends:** de opkomst van disruptieve technologieën, aangestuurd door wetenschap en innovatie. Een aantal doorbraken kunnen een aanzienlijke bijdrage leveren tot het verbeteren van onze levenskwaliteit;
- **ecologische trends:** klimaatverandering en druk op de natuurlijke hulpbronnen;
- **economisch trends:** disrupties als gevolg van technologische doorbraken, verschuiving van het economisch zwaartepunt in de wereld naar het Oosten, industriële transformaties, nieuwe verhoudingen tussen producenten en consumenten;
- **politieke en administratieve trends:** gewijzigde geopolitieke verhoudingen, transformatie van overheden en instellingen;
- **sociale trends:** individualisering en diversiteit.

Op basis van die trendanalyse en een eerste aanzet van de visie werd tweemaal een dialoog met stakeholders georganiseerd. Die discussies vormden de basis voor de uitwerking van Visie 2050.

Twee dialoogsessies met stakeholders vormden de basis voor de uitwerking van Visie 2050.

②
VISIE
2050

Toekomstgericht denken is essentieel voor een overheid die de uitdagingen proactief wil aanpakken. Al meer dan 25 jaar ontwikkelt de Vlaamse Regering toekomstvisies om de politieke coherentie te versterken en innovatie aan te sturen.

In maart 2016 publiceerde de Vlaamse Regering haar nieuwe toekomstvisie “Visie 2050: een langetermijnstrategie voor Vlaanderen”, waarin duurzaamheid als een strategisch principe van verandering werd opgenomen. Visie 2050 toont Vlaanderen als een inclusieve, open, veerkrachtige en internationaal verbonden regio, die op een slimme, innovatieve en duurzame manier welvaart en welzijn voor zijn burgers creëert.

In de visie voor 2050 beschouwt de Vlaamse Regering kennis en talent als de drijvende krachten van vooruitgang en innovatie. Alle mensen in Vlaanderen krijgen daarom de kans om levenslang kennis te verwerven en hun talenten te ontplooiën, om bij te leren op sociaal en cultureel vlak, en om nieuwe competenties en attitudes te ontwikkelen.

De toekomstvisie toont ook een globaal verbonden regio, die slim omgaat met materialen en die welvaart en welzijn verzekert met significant minder grondstoffen en materialen dan vandaag. Het beschikt over een koolstofarm, duurzaam, betrouwbaar en betaalbaar energiesysteem, en over een robuust watersysteem dat in staat is om (klimaat)schokken op te vangen.

Het Vlaanderen dat we wensen in 2050, zorgt er met een duurzame voedselketen voor dat iedereen over voldoende, veilige, evenwichtige, gezonde en betaalbare voeding beschikt.

Het mobiliteitssysteem is vlot, toegankelijk, veilig en betaalbaar, en is gebaseerd op internationaal verbonden knooppunten zoals zeehavens, luchthavens en stations voor hogesnelheidstreinen.

Stedelijke en landelijke kernen combineren functies zoals wonen, werken en andere basisvoorzieningen op een efficiënte, slimme en milieubewuste manier.

Vlaanderen beschikt in 2050 over een toegankelijke en hoogwaardige zorg, met een duurzame financiering. Het algemeen welbevinden van iedereen staat daarbij centraal, zowel op lichamelijk als op geestelijk vlak.

Tot slot beschikt Vlaanderen over een dynamische overheid, die samen met alle stakeholders, inclusief de burgers, ecologische en sociale meerwaarde creëert, de politieke besluitvorming behartigt en een antwoord biedt op de grote maatschappelijke uitdagingen.

Die visie willen we realiseren door een nieuwe economie te ontwikkelen die ten dienste staat van een inclusieve samenleving en die rekening houdt met de ecosysteemgrenzen van onze planeet. Het is een toekomstvisie die een inspiratiebron is voor alle Vlamingen. De Vlaamse Regering wil daarom intensief samenwerken met alle maatschappelijke actoren om de Visie 2050 voor Vlaanderen waar te maken.

Visie 2050 toont Vlaanderen als een inclusieve, open, veerkrachtige en internationaal verbonden regio.

③

**FOCUS OP
TRANSITIE-
PRIORITEITEN**

1 TRANSITIE CIRCULAIRE ECONOMIE

Tegen 2050 leven we met 9,7 miljard mensen op de aarde. Dat betekent: meer consumptie en meer productie. Maar tegelijk komen het klimaat en de natuurlijke grondstoffen onder druk.

De oplossing is een transitie naar een circulaire economie, waarbij grondstoffen niet telkens opnieuw uit de aarde worden gehaald, maar maximaal in de economie blijven. Dit doen we via een efficiënt en slim materiaalgebruik, met de voorkeur voor herbruikbare grondstoffen. Daarnaast sluiten we materialenkringlopen en passen we nieuwe businessmodellen toe zoals de deeleconomie en product-dienstcombinaties.

Circulaire economie gaat dus over meer dan recycleren. Het is ook het fundamenteel herdenken van producten en systemen: slim design, levensloopverlenging, herbruikbaarheid, demonteerbaarheid voor herstel en vervanging, product-dienstcombinaties invoeren, andere consumptiemodellen ondersteunen gebaseerd op gedeeld gebruik ...

Gezamenlijke ambitie

Om de transitie naar een circulaire economie in Vlaanderen succesvol door te zetten, gaan sinds 1 januari 2017 de drie pijlers van het vroegere Vlaams Materialenprogramma (Plan C, SuMMa en Agenda 2020) samen verder onder de noemer 'Vlaanderen Circulair', ondergebracht bij OVAM. Vlaanderen Circulair is het knooppunt, de inspirator en bemiddelaar voor de circulaire economie in Vlaanderen. Het is een partnerschap van overheden, bedrijven, middenveld en kenniswereld die samen actie ondernemen.

De transitie circulaire economie kan alleen maar slagen door, vertrekkend vanuit Visie 2050, een sterke gezamenlijke ambitie te ontwikkelen op langere termijn en dat vervolgens resultaatgericht in

Om de Visie 2050 te realiseren, heeft de Vlaamse Regering zeven transitieprioriteiten geselecteerd:

te vullen met concrete acties en initiatieven op het terrein. Die acties en initiatieven komen uit de diverse partnerschappen, maar kunnen ook experimenten zijn die lopen en opvolging verdienen omdat ze de transitie vooruithelpen. Experimenteren, doen (durven en durven falen), opvolgen en leren, opschalen en verankeren zijn de basis van transitie management.

Ondersteunend en aanbodgestuurd

Om dit concreet te maken, combineren we een ondersteunende aanpak met een meer proactieve aanbodgestuurde benadering. In beide gevallen vertrekken we vanuit een samenhangend en geïntegreerd geheel van zes kernactiviteiten:

- **NETWERK:** opbouwen van partnerschappen, co-creatie en gedeeld eigenaarschap;
- **LABO:** pioniers en pragmatische doeners op maat (financieel) ondersteunen;
- **KENNIS:** kennisdeling en gerichte beleidsrelevante onderzoeksopdrachten;
- **BELEID:** richtinggevend en ondersteunend beleid, coördinatie tussen administraties;

- **INNOVATIE:** innovatie en ondernemerschap richting circulaire economie stimuleren en versnellen door het gericht inzetten van instrumenten;
- **VERANKEREN:** principes en goede praktijken rond circulaire economie opschalen en verankeren.

Bij de ondersteunende aanpak spelen we vanuit de kernactiviteiten in op de vragen en behoeften van de verschillende stakeholders, bij wie dus het initiatief ligt. Bij de aanbodgestuurde benadering hanteren we een meer proactieve aanpak onder de vorm van een rollend werkprogramma rond een beperkt aantal werven:

- Green Deal Circulair Aankopen;
- Circulaire stad;
- Circulair ondernemen.

De ondersteunende en aanbodgestuurde aanpak staan daarbij uiteraard niet volledig los van elkaar. Waar mogelijk leggen we de nodige verbindingen om te komen tot synergieën.

2 SLIM WONEN EN LEVEN

We zullen in 2050 met 478.000 huishoudens meer zijn, we moeten de klimaatsverandering tegengaan, onze mobiliteit verbeteren, onze overblijvende ruimte slim benutten, inspelen op de vergrijzing, ... Bovendien evolueert het woningaanbod traag: in veel van de woningen waarin we vandaag wonen, zullen we in 2050 ook nog wonen. De Vlaamse Regering maakt daar vandaag al werk van met haar Visie 2050, met als een van de transitieprioriteiten: Slim Wonen en Leven.

Het Vlaamse ideaalbeeld is nog al te vaak een ruime en vrijstaande woning met tuin, bij voorkeur in een suburbane of landelijke omgeving. We moeten de Vlaming ervan overtuigen dat een goed gelegen en kwaliteitsvolle woning in een aantrekkelijke buurt een grotere levenskwaliteit kan bieden. Dit vertaalt zich in het toekomstbeeld van Slim Wonen en Leven, namelijk een duurzame buurt waar iedereen kan en wil wonen en leven met een aanbod op maat van de woonbehoefte.

Een dergelijke ommekeer realiseer je niet vanuit het beleid alleen. Daarvoor moeten we samen met alle betrokkenen aan de slag. In de transitie Slim Wonen en Leven brengen we deze betrokkenen samen en verfijnen we de uitdagingen voor de toekomst. Het nieuw beleid en de nieuwe dienstverlening zal zoveel mogelijk ontstaan via inspraak en co-creatie met maatschappelijke actoren. Op die manier combineren we de kennis, middelen en legitimiteit van overheden, burgers, non-profit en de bedrijfswereld. Tegelijkertijd gaan we aan de slag met concrete projecten.

Korte termijn

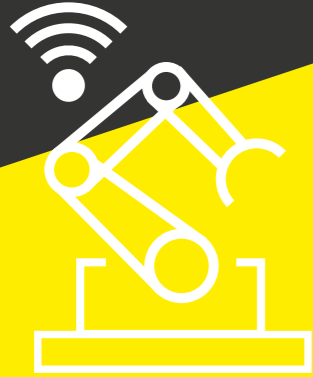
De transitie Slim wonen en leven is gericht op 2050. Het belang van dat langetermijndenken is voor wonen groot, door de trage evolutie van het woningbestand en omdat fundamentele veranderingen slechts op langere termijn en geleidelijk aan mogelijk zijn. Daarom moeten we vandaag al anticiperen op de steeds complexere maatschappelijke uitdagingen van de toekomst. En dat doen we ook met stappen op kortere termijn. Voor het hele traject hebben we concrete opeenvolgende tussendoelen uitgezet op weg naar het gewenste toekomstbeeld.

Deze tussentijdse doelen zien we als een eerste aanzet of voorlopige selectie van concrete ambities. Met de focus op korte termijn spreken we mensen, organisaties, overheden, bedrijven, de bankensector en de onderwijswereld aan om mee te stappen in het realiseren van deze doelen. Samen gaan we engagementen aan, formuleren we adviezen aan de overheden en zetten we experimenten uit om de beoogde einddoelen stap voor stap dichterbij te brengen.

Lange termijn

Natuurlijk hebben andere beleidsplannen (zoals het Woonbeleidsplan of het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen) en transitieprocessen (zoals circulaire economie, energie, zorg en welzijn) een grote invloed op Slim Wonen en Leven. Slim Wonen en Leven vaart niet zijn eigen koers, maar neemt andere beleidsplannen of –processen ook mee als basis of betreft ze net in de projectstructuur. Het is ook net in die transitieruimte, aangevuld met experimenten met rechtstreekse betrokkenen en mensen met ervaring in de praktijk, dat Slim Wonen en Leven kan slagen.

De langetermijnvisie van het Woonbeleidsplan en Slim Wonen en Leven is dezelfde. We kunnen het er niet los van zien. Om die reden zal het Woonbeleidsplan ook deel uitmaken van de transitie-aanpak van Slim Wonen en Leven.

3 INDUSTRIE 4.0

Doorgedreven digitale evolutie en connectiviteit leiden tot nieuwe manieren van produceren, nieuwe producten en nieuwe business-modellen. Dat is Industrie 4.0 in een notendop. Een doorbraak van de principes van Industrie 4.0 zal een belangrijke impact hebben op ons leven en werken.

Voor Vlaanderen is de transitie Industrie 4.0 strategisch belangrijk, omdat we 'industriële' activiteit hier willen houden en zelfs versterken. Het is een activiteit die economisch toegevoegde waarde biedt, duurzame arbeid toelaat en bijdraagt aan het oplossen van de maatschappelijke uitdagingen. Daarvoor moeten we de kansen zien die de veranderende technologieën en maatschappelijke systemen met zich meebrengen en ze ten volle benutten. De wereldwijde overgang naar Industrie 4.0 heeft potentieel een belangrijke invloed op onze concurrentiepositie.

In volle transitie

Deze transitie is geen toekomstmuziek, ze is al volop bezig. Hoe de industrie er uiteindelijk zal uitzien, is onbekend en tussen nu en 2050 zullen zeker nieuwe cycli ontstaan. Duurzame ondernemingen zullen diegene zijn die best zijn ingesteld op voortdurende veranderingen.

De Vlaamse stakeholders leveren inspanningen om Industrie 4.0-concepten in te voeren, maar versterking is nodig. We moeten daarbij verder bouwen op onze sterktes, zoals onze goede positie op het vlak van digitalisering, ons competent onderzoekslandschap en onze performante bedrijven die al een grote graad van automatisatie hebben en internationaal actief zijn.

Acties op lange en korte termijn

Om de transitie te doen slagen, organiseren we ondersteuning volgens een dubbel spoor: uitwerking van een visie op langere termijn en onmiddellijke actie.

Voor de visievorming brengen we een verscheidenheid aan stakeholders samen, die op verschillende niveaus de uitdagingen beschrijven, de omgevingsaspecten in kaart brengen en een radicale langetermijnvisie ontwikkelen. Alle stakeholders worden daarbij betrokken. Ze engageren zich om de inzichten die zij verwerven in hun eigen trajecten, coherent in te brengen.

Op basis van de reeds bestaande inzichten en analyses, zijn we ondertussen gestart met het versterken en afstemmen van de vele activiteiten die reeds lopen in het veld. We voeren een plan uit met vijf hoofdlijnen:

1. Een platform onderhouden dat informatie over Industrie 4.0 verspreidt en sensibiliseert.
2. De kennisbasis versterken.
3. De toepassing versnellen door ondernemingen gericht te ondersteunen, afhankelijk van hun vertrouwdheid en betrokkenheid met de transitie.
4. Bijdragen tot goede omgevingsvoorwaarden.
5. Internationale samenwerking ondersteunen, vooral op Europees vlak.

Het transitieteam zal een belangrijke rol vervullen in de coördinatie van de activiteiten van de Vlaamse overheid rond Industrie 4.0. Voorbeelden zijn: beleidsinformatie verzamelen, het overzicht bewaren

van de gesteunde projecten en de overheid vertegenwoordigen, ook in internationale context (in het bijzonder de evoluties op Europees niveau).

Succes wordt volledig bepaald door de mate waarin Vlaamse ondernemingen omschakelen naar Industrie 4.0. Daarbij kijken we zowel naar inschakeling van de bedrijven in de breedte in de digitale ketting, als naar de ontwikkeling van de digitale industrie en diensten in Vlaanderen.

4 TRANSITIE LEVENSLANG LEREN

In een wereld in verandering willen we een nieuwe visie ontwikkelen op de lerende levensloopbaan. Daarvoor kijken we in de eerste plaats naar de impact van technologische ontwikkelingen op jobs, kwalificaties en vaardigheden. Want het is nu al duidelijk: in de toekomst zullen er jobs verdwijnen, nieuwe en vaak betere zullen er bijkomen en bijna alle jobs zullen van inhoud veranderen. Bovendien zal de houdbaarheidsdatum van competenties gevoelig inkorten.

Naast technologie hebben ook andere trends een impact op de loopbaan van de toekomst. De toenemende individualisering, flexibilisering, meer polygame arbeidsverhoudingen, 'uberisering' en het actief ouder worden, zullen loopbanen en arbeidsrelaties hertekenen, waardoor we anders zullen moeten nadenken over jobs en loopbanen.

Anders leren

Ook al zullen competenties niet meer zo lang meegaan, kennis opdoen blijft de sleutel tot innovatie. En net zoals bij jobs, zal ook de manier van leren veranderen. Duaal leren of leren op de werkvloer maakt opgang. Dit kan zowel tijdens de studies zelf – leerlingen die werken en studeren – als in het volwassen leven. Er komen ook meer leervormen zoals flexibele leerwegen, open online cursussen en informeel leren in de vrije tijd. We gaan naar leren in dialoog en samenwerking met de brede samenleving in het algemeen en met de industrie en arbeidsmarkt in het bijzonder. De leerling krijgt meer inspraak en de leerkracht evolueert naar een coachende rol. Tot slot zal er aandacht zijn voor gelijke onderwijskansen.

Plan van aanpak

We willen de volgende twee jaar een inspirerende visie ontwikkelen rond het lerend en werkend Vlaanderen van 2050. Hierbij gaan we gefaseerd te werk:

Fase 1: Verdere studie en verkenning van de transitie

In deze fase willen we de evoluties op weg naar 2050 beter begrijpen en bestuderen. We zien hierin verschillende bewegingen.

- We organiseren rondetafels met stakeholders uit de onderwijs- en arbeidswereld, en dagen hen uit om mee na te denken over de ideale toekomst van leren en werken.
- We nemen een 40-tal interviews af met vernieuwers en/of voorlopers uit de wereld van onderwijs en werk. We willen met hen van gedachten wisselen over de innovatieve niches waarin zij actief zijn en over de vernieuwingen die zij zien en/of in gang gezet hebben. Welke kansen hebben ze ontdekt en tegen welke grenzen zijn ze aangelopen?

Fase 2: Visie- en beeldvorming vanuit een transitieruimte

We willen in deze fase samen met vernieuwers een beeld krijgen van onderwijs en jobs in 2050.

Hiervoor stellen we een transitieruimte samen van ongeveer 20 mensen, die het beeld proberen scherp te krijgen. Zij gaan in co-creatie op zoek naar de kiemen van een nieuw onderwijs- en arbeidsmarktverhaal in 2050 en naar de transitiepaden om daartoe te komen.

Fase 3: Verankering en verbreding

We willen transitiepaden uittekenen in de vorm van proeftuinen, experimenten en verspreidingsmiddelen, die een hefboom-effect hebben voor het bereiken van de visie. In deze fase voorzien we onder meer:

- Een aftoetsing van de belangrijkste transitiepaden bij de politiek, de administratie en maatschappelijke stakeholders.
- De opstart van experimenten en proeftuinen langsheen de transitiepaden.
- De opstart van transitieplatforms en lerende netwerken rond deze experimenten.

5 TRANSITIE ZORG EN SAMENLEVEN

In Vlaanderen streven we naar een warme samenleving die niemand uitsluit. Daarom zet het beleid in op sociale cohesie en vermaatschappelijking, zelfbeschikking en emancipatie.

Sociale cohesie

Sociale cohesie – of verbondenheid – is de lijm die een gemeenschap bij elkaar houdt. Het is de mate waarin mensen – persoonlijk en als burger – betrokken zijn in de maatschappij.

Jeugdwerking, sport, sociaal-cultureel werk, kunsten, erfgoed, vrijwilligerswerk, zorg ... Sociale cohesie komt tot uiting in alle domeinen. Drempels wegwerken en gelijke kansen creëren, tegen een achtergrond van (super)diversiteit en intergenerationeel samenleven, zijn noodzakelijke voorwaarden.

Vermaatschappelijking

Vermaatschappelijking is een sociale shift die iedereen een eigen plek in de samenleving gunt, daarvoor de nodige professionele ondersteuning uitbouwt en het nodige sociaal kapitaal – denk aan mantelzorgers en vrijwilligers – mobiliseert. Zo kunnen ook de meest kwetsbaren (mensen met beperkingen, chronisch zieken, alleenstaande ouderen, jongeren met gedrags- en emotionele problemen, mensen in armoede ...) deelnemen aan de maatschappij.

De kracht van het engagement ondersteunt het verenigingsleven, stimuleert maatschappelijke integratie, bevordert de sportiviteit en verbindt culturen.

Kritische reflecties en duurzame keuzes gaan hand in hand met de transitie. Cultuur-, erfgoed- en kennisinstellingen ... inspireren de verbeelding en creatie. Zorg verbindt en verzacht, sport voorkomt en technologische innovatie faciliteert. Burgerinitiatieven en sociale bewegingen verhogen de weerbaarheid en kruiden de samenleving.

Health in all policies is daarbij de toekomst van ons zorgmodel. Welzijn en gezondheid hebben sociale en economische bepalende factoren. In die mate zelfs dat de Wereldgezondheidsorganisatie vraagt om welzijn en gezondheid consequent als sleutelcomponent op te nemen in alle beleidsbeslissingen.

Vlaanderen kan hierop inspelen met concrete, integrale en gemeenschappelijke uitdagingen: uitstekend onderwijs, kwaliteitsvol wonen, een aantrekkelijke leefomgeving, een vlot en veilig mobiliteitssysteem, zinvol werk, creativiteit, cultuur, sport, spel, mediageletterdheid ... Al deze domeinen dragen bij tot meer welzijn en gezondheid op korte en lange(re)

termijn. Het zijn onze **bruggen naar andere transitieprioriteiten**.

Een 'delivery unit' van betrokken ambtenaren bereidt samen met markante personen de strategische veranderingen voor, die de transitieprioriteit naar 2050 moeten vormgeven. Een transitieruimte betreft de ruime stakeholders, terwijl een transitieplatform, samengesteld uit alle transitie managers, de onderlinge samenhang tussen de transities bewaakt. Essentieel is dat het ambitieniveau aansluit en verder bouwt op andere visiedocumenten en plannen, en spoort met de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen van de Verenigde Naties.

6 TRANSITIE MOBILITEIT

Een performant vervoersysteem is heel belangrijk voor Vlaanderen. Het bepaalt niet alleen voor een groot stuk onze welvaart, onze positie als poort tot Europa en als logistieke draaischijf hangen ervan af. Een goed functionerend vervoersysteem zorgt voor een goede basisbereikbaarheid van de verschillende (internationale) knooppunten en van de maatschappelijke en economische functies.

De Vlaamse overheid wil met haar mobiliteits- en logistiek beleid de mobiliteitsvraag beheersen en bijdragen tot een optimaal gebruik van het vervoersysteem. Daarbij kiezen we zoveel als mogelijk voor duurzame modi. We willen ervoor zorgen dat personen en goederen veilig, duurzaam en zonder vertraging op hun bestemming geraken.

Visie 2050 omschrijft de transitieprioriteit mobiliteit als: 'Hoe kunnen we de technologische vernieuwingen en businessmodellen binnen de mobiliteit en logistiek zo snel mogelijk doorgang laten vinden om de bereikbaarheid binnen Vlaanderen te verhogen en de ecologische impact van mobiliteit te doen dalen?'

In de realisatie van deze visie spelen vijf pijlers een belangrijke rol:

1. Slimme, robuuste, veilige en milieuvriendelijke vervoernetwerken
2. Multimodaal geïntegreerd vervoersysteem
3. Verleiden en motiveren tot gedragsverandering
4. Innoveren om nog effectiever te zijn
5. Meer bereiken door samen te werken

Minder is meer

In de eerste plaats streven we naar minder verplaatsingen. Tegelijk zetten we voor een aantal verplaatsingen in op een gecombineerd gebruik van vervoermiddelen: fiets, het openbaar vervoer, autodelen, enz. Ook een optimale spreiding in tijd en plaats draagt bij tot vlottere mobiliteit. Hiervoor zijn een sterke verknoping van de verschillende netwerken en een naadloze gegevensuitwisseling noodzakelijk. Tot slot gaan we voor een intensieve vergroening van het vervoer, zowel op het vlak van personenvervoer als logistiek.

Trendbreuk

Het is duidelijk: de transitie mobiliteit vraagt om een ingrijpende trendbreuk. Mobiliteit zoals we die vandaag kennen, zal er in de toekomst volledig anders uitzien. En dat dankzij deze revolutionaire innovaties:

- **Verbonden mobiliteit en – gedeeltelijk – autonome vervoermiddelen.** Vervoermiddelen zullen met elkaar

en met de infrastructuur en hun omgeving steeds beter communiceren en op termijn zelfrijdend zijn. Ook gebruikers zijn een bron van informatie waarop het aanbod beter kan worden afgestemd. Reizigers worden in realtime geïnformeerd over het beschikbare aanbod, de toestand van de netwerken, enz.

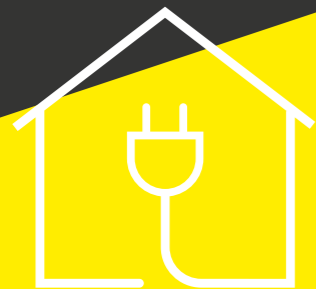
- **Gedeelde mobiliteit en gepersonaliseerde vervoerdiensten.** Deze ontwikkeling resulteert in de groei van gepersonaliseerde mobiliteitsdiensten waarbij reizigers mobiliteit delen of inkopen in plaats van zelf te investeren in eigen vervoermiddelen. De aandacht verschuift dus van bezit naar gebruik, wat ruimte biedt voor een zuinige en inclusieve mobiliteit.

- **Groene mobiliteit.** Technologische ontwikkelingen in zowel brandstoffen als aandrijfsystemen zijn nodig om tot zero-emissie en koolstofarme

vervoermiddelen te komen. Op die manier kunnen we de negatieve impact van mobiliteit op de leefbaarheid, op de gezondheid van de mens en op de klimaatverandering (zie ook energietransitie) gevoelig terugdringen.

Elk van die trends op zich zal een groot effect hebben. Gecombineerd zullen ze de organisatie van de huidige mobiliteit grondig wijzigen. Zo verdwijnen niet alleen de drempels tussen de verschillende modi, maar ook tussen publiek, gedeeld en privaat transport.

Gepersonaliseerde mobiliteitsoplossingen, waarbij het openbaar vervoer de ruggengraat vormt via een hoogwaardig kernnet, zullen de toekomst uitmaken. Samenwerking tussen publieke en private partijen zal intenser zijn. Een vraaggestuurde mobiliteit, die de capaciteit beter benut en waarvan het gebruik correct geprijsd is, vormt het sluitstuk.

7 ENERGIETRANSITIE

Ons energiesysteem staat voor grote uitdagingen. Om de opwarming van de aarde tegen te gaan, moeten we de broeikasgasuitstoot drastisch terugdringen. Dit betekent dat het totale energieverbruik de komende jaren sterk moet dalen en de resterende energieconsumptie maximaal moet worden ingevuld door hernieuwbare energiebronnen. Tegelijkertijd moet de energievoorziening op elk ogenblik gegarandeerd blijven en moet de totale kost voor de gezinnen en de bedrijven zo beperkt mogelijk worden gehouden.

Voor Vlaanderen is deze omslag niet eenvoudig, gezien ons hoog aandeel energie-intensieve industrie, de huidige staat van onze gebouwen en de bestaande ruimtelijke ordening (met o.a. een hoge bevolkingsdichtheid, ruimtelijke versnippering en Vlaanderen als belangrijke logistieke draaischijf).

Deze uitdagingen worden vertaald naar vier prioriteiten om de energietransitie te doen slagen:

1. Verhoogde energie-efficiëntie

In eerste instantie moeten we ons energieverbruik sterk reduceren. Dit vermindert niet alleen de uitstoot van broeikasgassen, maar beperkt ook de energiekosten van gezinnen en bedrijven. Tegelijk biedt het ook kansen. Zo worden innovatieve of aangepaste producten en diensten sneller ontwikkeld. Dit zorgt voor bijkomende exportmogelijkheden, stijgende lokale omzet en daarbij horende extra banen.

2. Meer hernieuwbare energie

Tegen 2020 moet 13% van ons nationale energieverbruik hernieuwbaar zijn waarna dit aandeel verder omhoog moet. We zetten in op de meest rendabele en efficiënte technologieën of op nieuwe technologieën met de beste vooruitzichten op dat vlak. Het uitgangsprincipe hierbij is dat ondersteuning door de overheid steeds tijdelijk en kostenefficiënt is.

3. Flexibel energiesysteem

Wind- en zonne-energie kunnen door hun variabele productieverloop niet continu voorzien in onze energiebehoeftes. We moeten daarom werk maken van verschillende vormen van vraagsturing en energieopslag zodat de energievraag en het aanbod op elk moment op elkaar zijn afgestemd. Ook een betere koppeling tussen de elektriciteitsnetten van de verschillende lidstaten is essentieel om schommelingen in vraag en aanbod optimaal op te vangen.

4. Doordachte innovatiestrategie

Om bovenstaande prioriteiten te kunnen aanpakken, hebben we ook nood aan

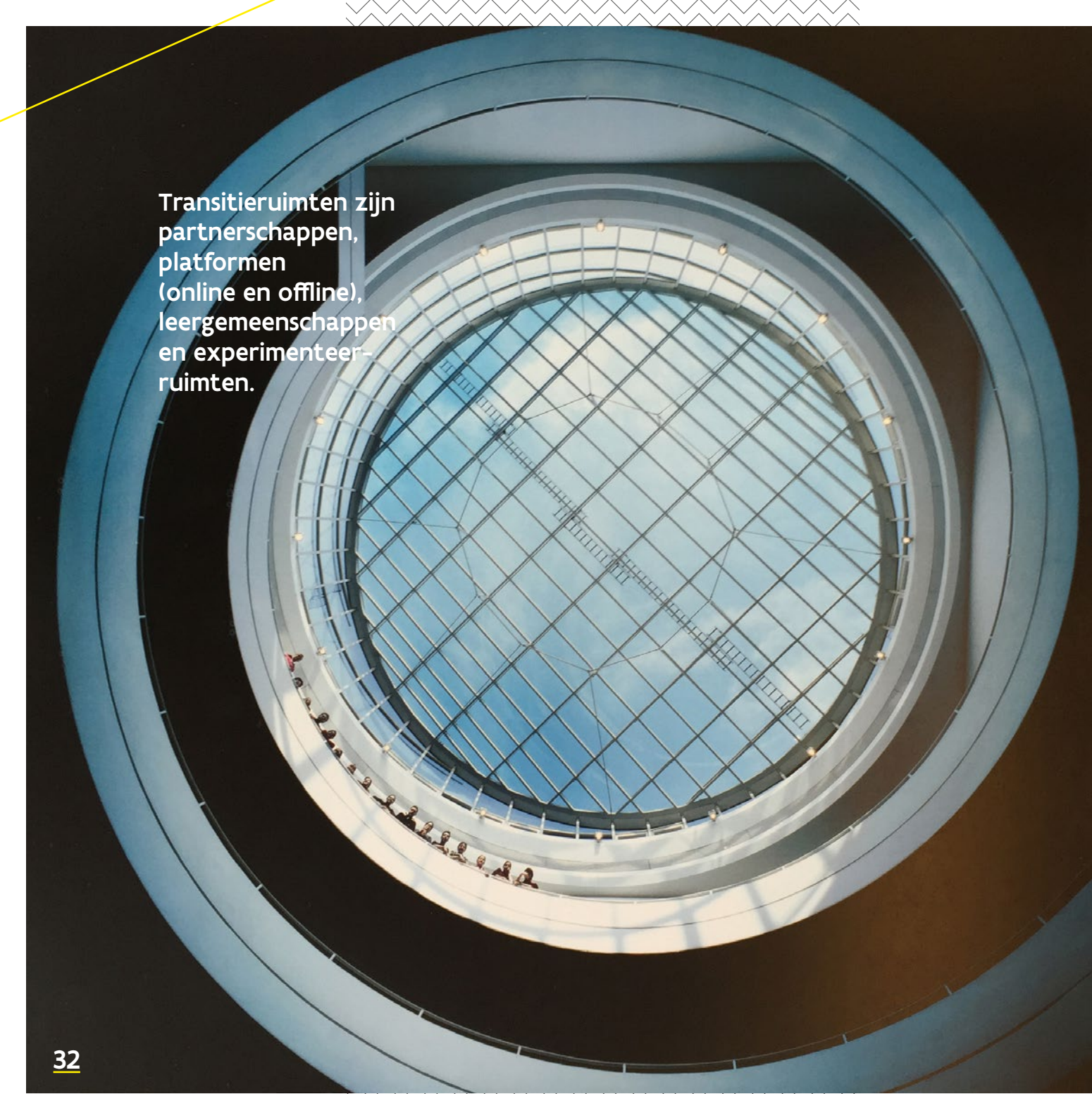
verschillende technologische en sociale innovaties. Hiervoor is een geïntegreerde innovatiestrategie nodig waarbij wordt samengewerkt over de verschillende sectoren heen. Technologische oplossingen zijn vandaag al grotendeels aanwezig, maar er is nog nood aan de doorontwikkeling van bestaande technologieën of processen om de kostprijs verder te verlagen of de efficiëntie ervan te verhogen. In bepaalde sectoren zullen meer ingrijpende of zelfs disruptieve innovaties nodig zijn. Een bijkomende opgave is om de verschillende technologieën slim te combineren tot een geïntegreerd geheel.

Een weloverwogen energie- en innovatiebeleid biedt de Vlaamse technologieaanbieders de ruimte om aangepaste of nieuwe innovatieve oplossingen te vinden voor de Vlaamse energie-uitdagingen. Die kunnen nadien worden opgeschaald zodat ze inzetbaar zijn in een zo groot mogelijke afzetmarkt.

4

GOVERNANCE MODEL

Transitieruimten zijn partnerschappen, platformen (online en offline), leergemeenschappen en experimenteer-ruimten.

Om de Visie 2050 te realiseren en de complexe uitdagingen aan te pakken heeft de Vlaamse overheid een aangepast governancemodel uitgewerkt. Dat model is geïnspireerd op de principes van transitie-management: het model focust op systeeminnovaties, denkt vanuit een langetermijnperspectief, werkt samen met stakeholders en leert uit experimenten en innovatieve initiatieven. Hiernaast bouwt het model verder op ervaringen met Vlaanderen in Actie (de voorloper van Visie 2050) en andere transitieprojecten.

Om structuur aan te brengen in de veelheid aan actoren en initiatieven creëren we voor elke transitieprioriteit een **transitieruimte**. Transitieruimten zijn partnerschappen, platformen (online en offline), leergemeenschappen en experimenteer-ruimten. In die transitieruimten worden relevante actoren rond de verschillende thema's samengebracht. Die onderzoeken waar innovatie nodig is en waar ruimte voor experimenten is.

De Vlaamse Regering heeft voor elke transitieprioriteit een of meer verantwoordelijke ministers aangewezen. Daarnaast zijn bij de Vlaamse overheid een aantal transitie-managers aangesteld voor de uitvoering van de transitieprioriteiten. De transitie-managers zijn de operationele trekkers van de transitieprioriteiten, die mee de concrete aanpak en de structuur bepalen. Een multi-actorgovernance met gedeeld eigenaarschap is essentieel bij het realiseren van de transitieprioriteiten. Een hoge mate van betrokkenheid, transparantie, participatie, cocreatie en interactie tussen publieke en private spelers is cruciaal. Het governancemodel speelt daarop in door voor elke transitieprioriteit niet alleen een transitie-manager bij de overheid aan te wijzen, maar ook te zorgen voor een volwaardige tegenhanger bij externe stakeholders: iemand die bij het transitieproces aan de kar trekt vanuit de partnerorganisaties, als vertegenwoordiger van de transitieruimte.

Om samenwerking en uitwisseling van ideeën en ervaringen te bevorderen, komen de transitie-managers samen in het **transitieplatform**. Daarnaast neemt het Departement Kanselarij en Bestuur (DKB) een coördinerende rol op zich bij de ondersteuning van de Vlaamse Regering, het voorzitterscollege en de transitie-managers. DKB zal het voorzitterscollege jaarlijks een overzicht bezorgen van de voortgang van de transitie-prioriteiten en samen met de Werkgroep Duurzame Ontwikkeling de langetermijnvisie bewaken. Tot slot zal DKB samen met het Steunpunt Bestuurlijke Vernieuwing, en met experts binnen en buiten de Vlaamse overheid de transitie-managers ondersteunen bij de ontwikkeling en uitvoering van de transitie-prioriteiten. Die ondersteuning kan bijvoorbeeld de volgende acties inhouden: een kader voor regelluwe zones uitwerken, experimenteer-ruimte voorzien, alternatieve vormen van financiering onderzoeken, gedragsinzichten ontwikkelen... Het is essentieel dat samen met de stakeholders een gedeelde visie en aanpak wordt gecreëerd.

Het voorzitterscollege gaat het engagement aan om een actieve rol op zich te nemen. De leden van het college zullen reflecteren over de globale inhoud en de voortgang van de transitie-prioriteiten, de coherentie met de langetermijnvisie, de samenhang tussen de transitie-prioriteiten en de mogelijke remediërende acties voor steeds terugkerende knelpunten en opportuniteiten. Het voorzitterscollege zal jaarlijks een gezamenlijk overleg houden met de vertegenwoordigers van de transitieruimten (externe stakeholders). Tijdens dat overleg zullen de overheid en de partners de transitie-prioriteiten samen opvolgen en bespreken in een open dialoog. De kruisbestuiving tussen ideeën en burgers, ingebed in een passend governance model, is cruciaal om belangrijke sociale veranderingen te versnellen voor een inclusieve, open, weerkrachtig en internationaal verbonden regio die welvaart en welzijn creëert.

Het is essentieel dat samen met de stakeholders een gedeelde visie en aanpak wordt gecreëerd.

Verantwoordelijke uitgever:

Martin Ruebens,
secretaris-generaal

**DEPARTEMENT
KANSELARIJ EN BESTUUR**

Havenlaan 88 bus 20
1000 Brussel
BELGIË
02 553 59 68
departement@kb.vlaanderen.be

Depotnummer:

D/2018/3241/068

Grafisch ontwerp:

Absoluut

WWW.VLAANDEREN.BE/VISIE2050